

การวิเคราะห์เชิงโครงสร้างของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ
ที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

Structural Analysis of Business Management for Natural Tourism
Community Participation in Ubon Ratchathani

อนันต์ สุนทรเมธากุล¹ ภูมิวิมล ปรมัตถ์วรโชติ² อัยรดา พรเจริญ³

Anan Suntramethakul, Pimvimol Poramatworachote, Irada Phorncharoen

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในเขตจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 400 ราย ใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ และการวิเคราะห์การสร้างโมเดลสมการโครงสร้าง ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงของแบบจำลองสมการโครงสร้างการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า แบบจำลองมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ มีค่าดัชนีความกลมกลืนผ่านเกณฑ์ที่ยอมรับ $\chi^2=386.963$, $df=350$, $p=.084$, $CM/df=1.106$, $GFI=.947$, $AGFI=.919$, $CFI=.996$, $RMR=.029$, $RMSEA=.016$ ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์ของแบบจำลองมีความสัมพันธ์กันดังนี้ คือ ปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับด้านการตัดสินใจและการประเมิน พบว่า ด้านการจัดการทั่วไป และด้านการเงินมีอิทธิพลทางตรงต่อด้านการตัดสินใจและการประเมิน ส่วนด้านการตลาดไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อด้านการตัดสินใจและการประเมิน และปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับด้านการดำเนินงานและใช้ประโยชน์ พบว่า ด้านการเงินมีอิทธิพลทางตรงต่อด้านการดำเนินงานและใช้ประโยชน์ ส่วนด้านการจัดการทั่วไปและด้านการตลาดไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อด้านการดำเนินงานและใช้ประโยชน์

คำสำคัญ (Keywords): การวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง; การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ; ชุมชนมีส่วนร่วม

Received: 2021-03-18 Revised: 2021-04-22 Accepted: 2021-04-24

^{1 2 3} คณะบริหารธุรกิจและการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี Faculty of Business Administration and Management, Ubon Ratchathani Rajabhat University.
Corresponding Author e-mail: Pimvimol.p@ubru.ac.th

Abstract

The purpose of this research was to test validity of structural equation modeling of business management for natural tourism community participation in Ubon Ratchathani. The sample consisted of 400 entrepreneurs in natural tourism community participation in Ubon Ratchathani. The data were collected by questionnaire. The statistics used in the research were the descriptive statistical analysis and the structural equation modeling: SEM. Findings were the testing validity of structural equation modeling of business management model for natural tourism community participation in Ubon Ratchathani was well consisted with the empirical data and the structural equation modeling judging the statistical significance and non-statistical significance of the goodness of fit indices. The relationship of the model were related as follows: 1) factors affecting the relations of the decision making and assessment in the participation of the community were general management and finance, conversely, marketing was not directly influenced by the decision making and assessment in the participation of the community and 2) factors affecting the relationship of the implementation and beneficiaries in the participation of the community was finance, on the other side, general management and marketing were not directly influenced the implementation and beneficiaries.

Keywords: Structural Analysis; Business Management for Natural Tourism; Community Participation

บทนำ (Introduction)

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่สุดในโลกและเติบโตเร็วที่สุดอีกทั้งยังสามารถสร้างรายได้หลักให้กับประเทศอย่างมหาศาล ก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนและยังกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ นำไปสู่การจ้างงานสร้างอาชีพ (พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล, 2553) จากข้อมูลทางสถิติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย พบว่า การท่องเที่ยวในประเทศไทยได้เติบโตขึ้นอย่างมาก ในทศวรรษที่ผ่านมารายได้จากการท่องเที่ยวภายในประเทศได้เพิ่มขึ้นจาก 187,898 ล้านบาทใน พ.ศ. 2541 เป็น 380,417 ล้านบาทใน พ.ศ. 2550 และมีแนวโน้มในการเจริญเติบโตของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นทุกปี (กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2557)

การมีส่วนร่วมนั้นถือเป็นหัวใจหลักสำคัญของการพัฒนา ซึ่งจะเห็นได้ว่ากิจกรรมใด ๆ ก็ตาม หากประชาชนไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของและลงมือดำเนินกิจกรรมด้วยตัวเองแล้ว กิจกรรมนั้นอาจจะไม่สำเร็จและดำรงอยู่ได้ แต่หากว่าประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการอย่างถ่องแท้ จะสามารถมองเห็นประโยชน์ที่เกิดขึ้นต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน ทั้งยังได้รับข้อมูลข่าวสารอย่างเพียงพอจนเกิดความตระหนักในปัญหา และวิธีการแก้ปัญหา เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงจนเกิดการตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินกิจการอย่างแท้จริง (อารีย์ นัยพินิจ และคณะ, 2551) ทั้งนี้ จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดที่มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากมาย อาทิ น้ำตก ภูเขา แก่งหิน แม่น้ำที่มีคุณค่าและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว โดยแหล่งท่องเที่ยวเหล่านี้สามารถสร้างรายได้ให้กับชุมชนจากการท่องเที่ยวอย่างมากมาย การท่องเที่ยวโดยชุมชนจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ และสิ่งที่ชุมชนจะได้รับในฐานะที่เป็นเจ้าของทรัพยากรท่องเที่ยว และเป็นผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียจากการพัฒนาการท่องเที่ยวนั้น ๆ โดยสิ่งที่สำคัญของการท่องเที่ยวโดยชุมชน ได้แก่ การท่องเที่ยวที่มีผลกำไรตอบแทนมายังสมาชิกของชุมชน การสร้างสาธารณูปโภค และการยกระดับความเป็นอยู่ที่มีมุ่งสร้างสิ่งแวดล้อมความสะอาดให้แก่สมาชิกในชุมชน การท่องเที่ยวที่ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบทางด้านสังคมและวัฒนธรรมในชุมชน การสร้างจิตสำนึกในการเคารพและช่วยรักษาสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติในชุมชนให้เกิดกับนักท่องเที่ยว ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจทำวิจัยเรื่องการวิเคราะห์เชิงโครงสร้างของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อศึกษาและตรวจสอบความตรงของแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างรูปแบบการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในเขตจังหวัดอุบลราชธานีนำข้อมูลจากแบบจำลองโครงสร้างนำไปปรับใช้ในการประกอบธุรกิจเพื่อให้สามารถแข่งขันและเป็นที่ยอมรับได้ในระดับประเทศได้อย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objective)

เพื่อวิเคราะห์แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วม ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. รูปแบบการวิจัยในการวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ
2. ประชากร คือ ผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในเขตจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 4,593 คน (สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม, 2559)
3. กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้วิจัยใช้วิธีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามกฎแห่งความชัดเจน (Rule of Thumb) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 400 คน ทั้งนี้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมของการ

วิเคราะห์อยู่ที่ 10 เท่าของตัวแปร (Hair et al., 2006) โดยทั่วไปขนาดตัวอย่างที่ยอมรับได้ คือ จำนวน 300-500 คน (Comrey & Lee, 1992)

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม โดยสอบถามจากผู้ประกอบการเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ณ แหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจการท่องเที่ยว ตอนที่ 3 แบบสอบถามเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ประกอบการในแหล่งท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติในเขตจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 400 คน คิดเป็นร้อยละ 100 และนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) และการสร้างโมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM)

ผลการวิจัย (Research Results)

การศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์เชิงโครงสร้างของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์แบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วม ในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ข้อมูลตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี การวิเคราะห์องค์ประกอบที่จำเป็นของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ใช้การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) วิเคราะห์ค่าน้ำหนักขององค์ประกอบ (Factor Loading) และสรุปรวมตัวแปรต่าง ๆ ได้ 2 องค์ประกอบ แสดงค่าความแปรผัน (Eigen Values) และค่าร้อยละของความแปรปรวน (Percent of Variance) มาสรุปผลได้ดังนี้

จากการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจโดยสกัดองค์ประกอบด้วยวิธีสกัดองค์ประกอบหลัก (Principal Component Analysis: PCA) แบบหมุนแกนแบบตั้งฉาก (Orthogonal Rotation) โดยใช้วิธี Varimax พิจารณาค่าความแปรปรวนขององค์ประกอบมากกว่า .50 ขึ้นไป ค่าความผันแปร (Eigen Values) มากกว่า 1.00 ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (Factor Loading) ของตัวแปรแต่ละตัว องค์ประกอบที่มีค่าตั้งแต่ .40 ขึ้นไป ที่บรรยายด้วยตัวแปรตั้งแต่ 3 ตัวขึ้นไป พบว่า (1) องค์ประกอบการด้านการดำเนินธุรกิจ มี 3 องค์ประกอบ 16 ตัวแปร ตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนรวมได้ร้อยละ 67.347 (2) องค์ประกอบด้านการมีส่วนร่วมมี 2 องค์ประกอบ 16

ตัวแปร โดยตัวแปรทั้งหมดสามารถอธิบายความแปรปรวนรวมได้ร้อยละ 56.659 และผลการวิเคราะห์องค์ประกอบของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี สามารถแสดงได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลองค์ประกอบของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี

แบบสอบถาม	จำนวน ข้อคำถาม(ตัว แปร)	KMO	Bartlett's Test of Sphericity		
			Approx. Chi-square	df	Sig
1. ด้านการดำเนินธุรกิจ	16	.893	4044.148	120	.000
2. ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน	16	.843	1634.186	28	.000

จากตารางที่ 1 พบว่า การตรวจสอบความเหมาะสมของข้อมูลองค์ประกอบของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) ด้านการดำเนินธุรกิจธุรกิจมีค่าเท่ากับ .893 และด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน มีค่าเท่ากับ .843 และมีนัยสำคัญทางสถิติเท่ากับ .000 ซึ่งเป็นค่าที่น้อยกว่า .01 และแสดงว่าข้อมูลมีความเหมาะสมระดับมากที่สุดสำหรับนำมาวิเคราะห์ปัจจัย

ตารางที่ 2 ตัวแปรที่ถูกจัดอยู่ในแต่ละองค์ประกอบหลังการหมุนแกนด้วยวิธี Varimax ปัจจัยด้านการดำเนินธุรกิจ

ปัจจัย	องค์ประกอบ		
	1	2	3
การวางโครงสร้างธุรกิจ ขอบเขตงานที่ชัดเจน	.686		
มีการจัดสายงานในการทำงานที่เป็นเอกภาพ ง่ายต่อการกำกับดูแล	.660		
มีการกำหนดเป้าหมายของธุรกิจอย่างชัดเจน	.725		
มีระบบการจัดการภายในธุรกิจของท่านที่ดี	.777		
มีการพัฒนาสินค้า/บริการ มีคุณภาพตรงตามความต้องการของลูกค้า			.685
ราคาของสินค้า/บริการ ที่เหมาะสมกับคุณภาพของสินค้า			.696
มีการส่งเสริมการขาย เช่น ลด แลก แจก แถม ที่น่าสนใจอยู่เสมอ			.793

ปัจจัย	องค์ประกอบ		
	1	2	3
มีเงินลงทุนที่เพียงพอต่อการดำเนินธุรกิจ		.933	
เงินทุนหมุนเวียนที่เพียงพอต่อการดำเนินธุรกิจ		.933	
มีผลกำไรคุ้มค่าต่อการลงทุนธุรกิจ		.896	
มีความยืดหยุ่นในการดำเนินงานธุรกิจ สามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสถานการณ์	.754		
มีการเตรียมการรับมือกับปัญหาจากการดำเนินงานอยู่เสมอ	.767		
มีระบบการดำเนินงานที่สะดวก รวดเร็ว ไม่ผิดพลาด	.771		
มีการส่งเสริม การพัฒนาทักษะและความสามารถในการทำงานอยู่เสมอ	.689		
มีกฎระเบียบ และข้อบังคับในการปฏิบัติงานอย่างเคร่งครัด	.842		
ธุรกิจปฏิบัติตามกฎหมายเกี่ยวกับการจ้างงานอย่างเหมาะสมเป็นไปตามกฎหมายกำหนด เช่น วันหยุด วันลา สวัสดิการ สิทธิประกันสังคม ฯลฯ	.853		

จากตารางที่ 2 พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบหลักหมุนแกนด้วยวิธี Varimax ได้องค์ประกอบของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ด้านการจัดการธุรกิจมี 3 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วยตัวแปร 10 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วยตัวแปร 3 ตัวแปร และองค์ประกอบที่ 3 ประกอบด้วยตัวแปร 3 ตัวแปร

ตารางที่ 3 การทดสอบเครื่องมือขององค์ประกอบของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ด้านการดำเนินธุรกิจ

ลำดับที่	ชื่อองค์ประกอบ	ค่าความผันแปร (Eigen value)	ค่าร้อยละของความแปรปรวน	ค่าร้อยละของความแปรปรวนสะสม	ค่าความเชื่อมั่น	การทดสอบการกระจายตัว
1	ด้านการจัดการทั่วไป (GM)	6.648	41.552	41.552	0.517	0.914

2	ด้านการตลาด (MKT)	2.679	16.741	58.294	0.445	0.706
3	ด้านการเงิน (FIN)	1.448	9.053	67.347	0.766	0.907

จากตารางที่ 3 พบว่า องค์ประกอบของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ด้านการดำเนินธุรกิจ มีค่าไอเกน (Eigen Value) มากกว่า 1 ขึ้นไป มีจำนวน 3 องค์ประกอบ คือ (1) องค์ประกอบด้านการจัดการทั่วไป (GM) มีค่าไอเกน 6.648 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 41.552 (2) องค์ประกอบด้านการตลาด (MKT) มีค่าไอเกน 2.679 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 16.741 และ (3) องค์ประกอบด้านการเงิน (FIN) มีค่าไอเกน 1.448 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 9.053

ตารางที่ 4 ตัวแปรที่ถูกจัดอยู่ในแต่ละองค์ประกอบหลังการหมุนแกนด้วยวิธี Varimax ปัจจัยด้านการสร้างความเข้าใจ

ปัจจัย	องค์ประกอบ	
	1	2
การค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวฯ (b1)	.832	
การประชุมและวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวฯ (b2)	.804	
การเสนอแนะวิธีการ ดูแล รักษา และการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ (b3)	.792	
การตัดสินใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวฯ ร่วมกับชุมชน (b4)	.787	
การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องตามแผนการดำเนินงานที่วางไว้ (c1)		.718
การมีส่วนร่วมในการประชาสัมพันธ์และสร้างภาพลักษณ์ที่ดีกับนักท่องเที่ยวและบุคคลภายนอก (c2)		.740
การมีส่วนร่วมในการดูแลพื้นที่ในแหล่งท่องเที่ยวให้มีความยั่งยืน (c3)		.764
การมีอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมที่เกิดจากจากแหล่งท่องเที่ยวฯ (c4)		.707
การได้รับรายได้จากแหล่งท่องเที่ยวฯ ในชุมชน (c5)		.679
การมีส่วนร่วมในวางแผนการดำเนินงานในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน (c6)		.751
การมีส่วนร่วมประชุมเพื่อนำเสนอสิ่งที่มีความจำเป็นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว		.801

ปัจจัย	องค์ประกอบ	
	1	2
ของชุมชน (c7)		
การมีส่วนร่วมในดำเนินการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ให้มีภาพลักษณ์ที่ดี (c8)		.756
การติดตามการดำเนินงาน ที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยว ร่วมกับชุมชน (b5)	.765	
ความเข้าใจถึงระบบการประเมินผลการดำเนินงานการจัดการท่องเที่ยวของชุมชน (b6)	.811	
การรับรู้ถึงผลกระทบต่อชุมชนจากการท่องเที่ยวทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ (b7)	.835	
การให้ข้อมูลย้อนกลับจากผลการดำเนินงาน (b8)	.757	

จากตารางที่ 4 พบว่า การวิเคราะห์องค์ประกอบหลักของข้อมูลด้วยวิธี Varimax ได้ องค์ประกอบของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัด อุบลราชธานี ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน 2 องค์ประกอบ องค์ประกอบที่ 1 ประกอบด้วยตัวแปร 8 ตัวแปร องค์ประกอบที่ 2 ประกอบด้วยตัวแปร 8 ตัวแปร

ตารางที่ 5 การทดสอบเครื่องมือขององค์ประกอบของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ด้านการสร้างความเข้าใจ

ลำดับ ที่	ชื่อองค์ประกอบ	ค่าความ ผันแปร (Eigen value)	ค่าร้อยละ ของความ แปรปรวน	ค่าร้อยละ ของความ แปรปรวน สะสม	ค่าความ เชื่อมั่น	การ ทดสอบ การ กระจายตัว
1	ด้านการตัดสินใจ และการประเมิน (PAR 1)	7.432	44.033	44.033	0.575	0.915
2	ด้านการดำเนินงาน และใช้ประโยชน์ (PAR 2)	2.394	12.626	56.659	0.500	0.886

จากตารางที่ 5 พบว่า องค์ประกอบที่ของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ด้านการสร้างความเข้าใจ มีค่าไอเกน (Eigen Value)

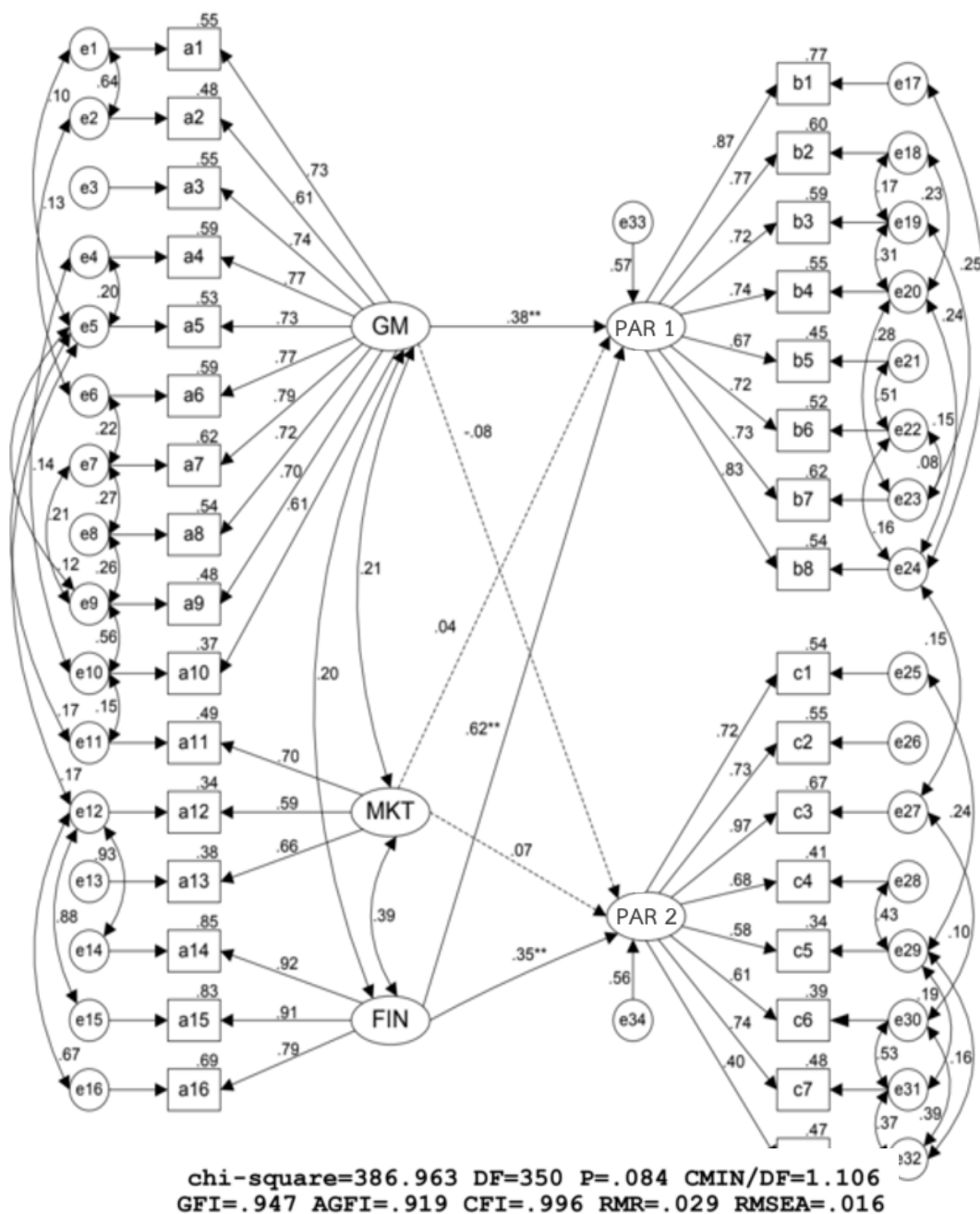

มากกว่า 1 ขึ้นไป มีจำนวน 2 องค์ประกอบ คือ (1) องค์ประกอบด้านการตัดสินใจและการประเมิน (PAR1) มีค่าไอเกน 7.432 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 44.033 และ (2) องค์ประกอบด้านการดำเนินงานและใช้ประโยชน์ (PAR 2) มีค่าไอเกน 2.394 อธิบายความแปรปรวนได้ร้อยละ 12.626

ผู้วิจัยนำผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจของการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี มาวิเคราะห์สมการโครงสร้างรูปแบบการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ได้ดังนี้

ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้างรูปแบบการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างด้านการจัดการทั่วไป (GM) ด้านการตลาด (MKT) ด้านการเงิน (FIN) ด้านการตัดสินใจและการประเมิน (PAR 1) และด้านการดำเนินงานและใช้ประโยชน์ (PAR 2) ด้วยวิธีการ Maximum likelihood ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อทำการเปรียบเทียบถึงความกลมกลืน ระหว่างโมเดล ที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยเกณฑ์ในการตรวจสอบความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผู้วิจัยพิจารณาจากค่าสถิติ ซึ่งประกอบด้วย ดัชนีค่า Chi-Square, χ^2/df , CFI, GFI และ RMSEA ซึ่งผลการวิเคราะห์โมเดลพื้นฐาน พบว่า ค่าดัชนีความกลมกลืนยังไม่สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ หรือไม่เป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ โดยพิจารณาจากค่า $\chi^2 = 2322.019$, $df = 456$, $\chi^2/df = 5.092$, GFI = .718, CFI = .795 และ RMSEA = .100 นอกจากนี้ค่าเบต้า (β) ที่ได้อยู่ระหว่าง .68 ถึง .80 ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอ ภาพที่ 2 แสดงสมการโครงสร้างรูปแบบการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานีก่อนการปรับโมเดล

ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการปรับโมเดลตามหลักการโดยพิจารณาจากคำแนะนำในการปรับพารามิเตอร์ในโมเดลด้วยค่าดัชนีปรับโมเดล (Modification indices: MI) และค่าเศษเหลือในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized residual) จากนั้นปรับพารามิเตอร์จนกระทั่งค่าดัชนีความกลมกลืนมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อให้มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยวิธีการดังกล่าวได้ผลค่อนข้างดี และไม่เป็นการแก้ไขแนวคิด และทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยด้วย เพราะเป็นการปรับที่ความคลาดเคลื่อนมาตรฐานของตัวแปรเชิงประจักษ์ไม่ได้เปลี่ยนทิศทางความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในแบบจำลอง ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความกลมกลืนของโมเดลโดยรวมหลังจากที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการปรับโมเดลเพื่อให้มีความสอดคล้องกลมกลืน (Model fit) กับข้อมูลเชิงประจักษ์ ภาพที่ 3 แสดง การวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลโดยรวมหลังจากการปรับแก้โมเดลแสดงการวิเคราะห์ผลการวิเคราะห์สมการโครงสร้างโดยรวมหลังจากการปรับแก้โมเดล

ภาพที่ 2 การวิเคราะห์สมการโครงสร้างรูปแบบการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติ
ที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานีหลังการปรับโมเดล

จากภาพที่ 2 พบว่า โมเดลแบบจำลองสมการเชิงโครงสร้างมีความเหมาะสม กลมกลืนกับ
ข้อมูลเชิงประจักษ์ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้ คือ ค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์ (χ^2/df) มีค่าเท่ากับ 1.106

แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่าไค-สแควร์สัมพัทธ์มีค่าน้อยกว่า 2.00 ดัชนีวัดความสอดคล้อง (Goodness of Fit Index: GFI) มีค่าเท่ากับ .947 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่า GFI มีค่าระหว่าง 0 ถึง 1 และค่า GFI ที่ยอมรับได้มีค่ามากกว่า .90 ดัชนีวัดความสอดคล้องเปรียบเทียบ (Comparative Fit Index: CFI) มีค่าเท่ากับ .996 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องเปรียบเทียบกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่า CFI มีค่า .90 ขึ้นไป ดัชนีรากที่สองของค่าเฉลี่ยความคลาดเคลื่อนกำลังสองของการประมาณค่า (Root Mean Square Error of Approximation: RMSEA) มีค่าเท่ากับ .016 หมายถึง โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เนื่องจากค่า RMSEA มีค่าน้อยกว่า .05 (Kline, 2011; Schumacker and Lomax, 2010; Afthanorhan and Ahmad, 2013; Pérez-Campdesunyer et al. 2019; Vanichbuncha, 2013; Hsu, et al., 2012)

ผลการวิจัยพบว่า การจัดการทั่วไป (GM) มีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจและการประเมิน (PAR 1) ด้วยค่าอิทธิพลเท่ากับ .38 ที่ระดับนัยสำคัญ .01 การเงิน (FIN)) มีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจและการประเมิน (PAR 1) ด้วยค่าอิทธิพลเท่ากับ .62 ที่ระดับนัยสำคัญ .01 และด้านการเงินมีอิทธิพลทางตรงต่อด้านการตัดสินใจและการประเมิน (PAR2) และปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับด้านการดำเนินงานและใช้ประโยชน์ พบว่า ด้านการเงินมีอิทธิพลทางตรงต่อด้านการดำเนินงานและใช้ประโยชน์ ค่าอิทธิพลเท่ากับ .35 ที่ระดับนัยสำคัญ .01

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

การวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงของแบบจำลองสมการโครงสร้างรูปแบบการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1. ปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับด้านการตัดสินใจและการประเมิน พบว่า ด้านการจัดการทั่วไป และด้านการเงินมีอิทธิพลทางตรงต่อด้านการสร้างความเข้าใจ ส่วนด้านการตลาดไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อด้านการตัดสินใจ และการประเมิน ทั้งนี้อาจเกิดจากผู้ประกอบการต้องมีการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมร่วมกันการวางแผนและการจัดการธุรกิจจึงจะต้องมีการสร้างความเข้าใจ รับรู้ถึงสาเหตุและปัญหาของการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ร่วมกัน ขณะเดียวกันทุกคนต่างได้รับประโยชน์ที่สร้างรายได้อย่างมากให้กับชุมชนส่งผลให้ชุมชนมีเงินทุน ตลอดจนเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินธุรกิจที่เพียงพอและทางด้านการตลาดในแต่ละธุรกิจภายในแหล่งท่องเที่ยวกับจะมีวิธีการดำเนินการทางการตลาดที่แตกต่างกันในแต่ละธุรกิจจึงไม่มีอิทธิต่อการสร้างความเข้าใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ ศรีมูล ชัยสุวรรณ (2552) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: บ้านรวมมิตร หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัด

เสียงราย ผลการวิจัยพบว่า การวางแผนในกิจกรรมประเภททำทัวร์การจัดกิจกรรมประเภทพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ส่งผลในระดับมากต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อความสัมพันธ์กับด้านการดำเนินงานและใช้ประโยชน์ พบว่า ด้านการเงิน มีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่วนการบริหารงานทั่วไป และด้านการตลาด ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ทั้งนี้ อาจเกิดจากการบริหารการเงิน การมีแหล่งเงินทุน และเงินทุนหมุนเวียน และความคุ้มค่าในการลงทุน ส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธันวาทิตตสงวน (2546) ได้ศึกษาเรื่องการประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจสังคมของการสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ผลการศึกษาพบว่า สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนที่อยู่บริเวณเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์เป็นระบบเศรษฐกิจแบบพึ่งพาตนเอง ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย มีรายได้พอประมาณ ไม่มากไม่น้อย มีอาชีพที่โดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ คือ การเปิดร้านขายอาหารต่าง ๆ ร้านขายของฝาก และร้านขายของที่ระลึก นอกจากนี้ยังมีอาชีพที่พึ่งพิงธรรมชาติ คือ การเก็บผักสวนครัวและจับปลาขาย หากธรรมชาติไม่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพ ชาวบ้านก็จะหันไปประกอบอาชีพอื่น ๆ โดยเฉพาะการรับจ้าง สภาพทางสังคมของชุมชนที่อยู่บริเวณเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ มีความเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เมื่อมีความเจริญเข้ามาสู่พื้นที่ ทำให้เกิดความขัดแย้งขึ้นภายในชุมชน แต่ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะไม่รุนแรงมากนัก และสามารถพูดคุยเจรจาตกลงกันได้ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุจินตรา สะพุ่ม (2560) ได้ศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของ ททท. กรณีศึกษา: เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี พบว่า ปัจจัยด้านด้านเศรษฐกิจถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลกระทบและมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน กล่าวคือ หากเศรษฐกิจมีการเจริญเติบโตอย่างต่อเนื่อง จะส่งผลให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้น ความสามารถในการใช้จ่ายด้านการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น ก็จะส่งผลต่ออัตราการเจริญเติบโตในธุรกิจท่องเที่ยวของชุมชนอย่างต่อเนื่อง การเพิ่มตลาดกลุ่มนักท่องเที่ยวในตลาดเดิมให้มีจำนวนเพิ่มขึ้น และการเจาะตลาดใหม่สามารถทำได้โดยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความหลากหลาย สร้างความแตกต่างและมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว เพื่อสร้างจุดดึงดูดหรือยกระดับแหล่งท่องเที่ยวให้มีศักยภาพทางการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนต่อไป ทั้งนี้ การที่จะบรรลุเป้าหมายได้ จำเป็นต้องอาศัยการบริหารจัดการโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

1.1 ด้านการตัดสินใจและการประเมิน จากผลการวิจัยด้านการตัดสินใจและการประเมินด้านการจัดการทั่วไป และด้านการเงิน มีอิทธิพลทางตรงต่อการสร้างความเข้าใจ ส่วนด้านการตลาดไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการตัดสินใจและการประเมิน ดังนั้น ควรส่งเสริมให้ผู้ประกอบการสามารถร่วมกันหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว นำมาประชุมและวางแผนในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว เสนอแนะวิธีการ ดูแล รักษา และการใช้ทรัพยากรในพื้นที่ ควรมีการติดตามการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในแหล่งท่องเที่ยวฯ ร่วมกับชุมชน ทำให้เกิดการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวได้ อย่างยั่งยืน

1.2 ด้านการดำเนินงานและใช้ประโยชน์จากผลการวิจัย ด้านการเงิน มีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ส่วนการบริหารงานทั่วไป และด้านการตลาด ไม่มีอิทธิพลทางตรงต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ดังนั้นควรมีวิธีการในการส่งเสริมศักยภาพด้านการบริหารธุรกิจในด้านต่างๆ ให้แก่ผู้ประกอบการในชุมชนอย่างต่อเนื่อง และมีการส่งเสริมและได้รับการสนับสนุนทางการเงินทุนจากภาครัฐให้เพียงพอต่อการดำเนินธุรกิจ เพื่อรองรับสถานการณ์ทางธุรกิจมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีนำแบบจำลองสมการโครงสร้างรูปแบบการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติที่ชุมชนมีส่วนร่วมในเขตจังหวัดอุบลราชธานี ไปใช้ในการวิจัยครั้งต่อไป โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ อาทิเช่น การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม เป็นต้น เพื่อให้ได้ซึ่งข้อมูลวิเคราะห์เชิงเหตุผลร่วมกับการวิจัยเชิงปริมาณ

2.2 ควรมีการศึกษาในแหล่งท่องเที่ยวในบริบทอื่น ๆ ในจังหวัดอุบลราชธานี เช่น แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวเชิงศาสนา เนื่องจากจังหวัดอุบลราชธานีมีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง (References)

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2557). *สรุปสถานการณ์นักท่องเที่ยวเดือนสิงหาคม 2557*. กรุงเทพฯ: กรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.
- ธันวา จิตต์สงวน. (2546). *การประเมินผลกระทบด้านเศรษฐกิจ-สังคมของการสร้างเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์*. กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยและพัฒนาแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรทิพย์ กิจเจริญไพศาล. (2553). *การศึกษาทรัพยากรท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของชุมชนชาวมอญเพื่อส่งเสริมท่องเที่ยวเชิงนิเวศในจังหวัดปทุมธานี*. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการวางแผนและการจัดการการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

- พยอม ธรรมบุตร. (2549). เอกสารประกอบการเรียนการสอนเรื่องหลักการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์.
กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิ
โรฒ.
- ศรีมูล ชัยสุวรรณ. (2552). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาและอนุรักษ์แหล่งท่องเที่ยวเชิง
นิเวศบ้านรวมมิตร หมู่ที่ 2 ตำบลแม่ยาว อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศาสตร์เพื่อการพัฒนา. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
เชียงราย.
- สุจันตรา สะพุ่ม. (2560). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมในนโยบายการจัดการการท่องเที่ยวอย่าง
ยั่งยืนของ ททท. กรณีศึกษา: เชื้อนป่าสักชลสิทธิ์ อำเภอพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี.
วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมบริการและ
การท่องเที่ยว. มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- อนิวัช แก้วจำนง. (2555). การจัดการเชิงกลยุทธ์. พิมพ์ครั้งที่ 2. สงขลา: นำศิลป์โฆษณา จำกัด.
- อารีย์ นัยพินิจ และคณะ. (2551). การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการท่องเที่ยว หมู่บ้านบุไทรโฮมส
เตย์ อำเภอวังเหียว จังหวัดนครราชสีมา. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัย
แห่งชาติ.
- Afthanorhan W. M. A. W. & Ahmad S. (2013). Modelling the Multigroup Moderator-
mediator on Motivation among Youth in Higher Education Institution
towards Volunteerism Program. *International Journal of Scientific &
Engineering Research*. 4(7). 91-95.
- Comrey, A. L. & Lee, H. B. (1992). A First Course in Factor Analysis. 2nd ed. Hillsdale,
NJ: L. Erlbaum Associates
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2006). *Multivariate
Data Analysis*. 6th ed. Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Kline R. B. (2011). *Principles and Practice of Structural Equation Modeling*. New York
& London: The Guilford Press.
- Schumacker, R. E. & Lomax, R. G. (2010). *A Beginner's Guide to Structural Equation
Modeling*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Vanichbuncha, K. (2013). *Structural Equation Modeling (SEM) with AMOS*. Bangkok:
Samlada.